

**INSTITUT ZA
ANTROPOLOGIJU**

20211545

POLITIKA I PROTOKOL VEZANI UZ SEKSUALNO UZNEMIRAVANJE

Zagreb, 1. rujna 2021.

Uporaba muškog roda u formulacijama ovog dokumenta podrazumijeva osobe oba spola

UVOD

Institut za antropologiju (u daljnjem tekstu: Institut) obvezuje se osigurati sigurno okruženje za sve pojedince koji su povezani s aktivnostima Instituta, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao i uznemiravanja, uključujući i seksualno uznemiravanje. Seksualno uznemiravanje smatra se oblikom nedoličnog ponašanja i u svim svojim oblicima je neprihvatljivo. Ono narušava dostojanstvo pojedinca i stvara neugodno, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje. Institut će provoditi politiku nulte tolerancije za bilo koji oblik seksualnog uznemiravanja u aktivnostima Instituta, ozbiljno će se odnositi prema svim incidentima i promptno istražiti sve navode o seksualnom uznemiravanju. Pojedinač u ovom tekstu znači zaposlenik Instituta, član projektnog tima, vanjski suradnik, volonter, pripravnik i student koji radi/surađuje/volontira u okviru aktivnosti Instituta. Aktivnosti Instituta u ovom tekstu podrazumijevaju svakodnevni rad, projektni rad, studentski rad, volontiranje, terenski rad, u prostorijama Instituta, uredima, laboratorijima, terenskim istraživanjima, studentskim programima, projektima, konferencijama itd. Bilo koja osoba za koju se utvrdi da je seksualno uznemiravala drugu osobu suočit će se s disciplinskim mjerama, što može rezultirati i otkazom. Sve pritužbe na seksualno uznemiravanje bit će shvaćene ozbiljno, a podnositelji pritužbi tretirani s poštovanjem.

Institut očekuje da će svi odnosi među pojedincima koji sudjeluju u aktivnostima Instituta biti profesionalni.

DEFINICIJE

Prema *Zakonu o ravnopravnosti spolova Republike Hrvatske* (Narodne novine 82/2008, 69/2017), seksualno uznemiravanje je svako neželjeno verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje spolne naravi, koje ima za cilj ili predstavlja povredu osobnog dostojanstva, a posebice ako stvara neugodno, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje. Prema *Protokolu o postupanju u slučaju seksualnog nasilja* (Narodne

INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU

novine 70/2018), seksualno uznemiravanje jedan je od najčešćih oblika seksualnog nasilja. Prema *Protokolu o postupanju u slučaju seksualnog nasilja*, najčešći oblici seksualnog nasilja su sljedeći:

- a) seksualno uznemiravanje i/ili napastovanje je jedan od najčešćih oblika seksualnog nasilja koji obuhvaća neželjena seksualna ponašanja koja nužno ne uključuju fizički dodir te time osobu dovode u neugodan i ponižavajući položaj i izazivaju osjećaj srama. U većini slučajeva se radi o ponovljenim ponašanjima koja se javljaju kroz dulje vremensko razdoblje i za koje žrtva ne može naći sustavno rješenje. Najčešći oblici su neželjene seksualne primjedbe i verbalni prijedlozi, neprikladna pažnja, fizički dodiri, seksističke, uvredljive i diskriminirajuće primjedbe i šale, širenje seksualnih glasina o osobi i drugo.
- b) seksualno zlostavljanje i/ili prisilne spolne radnje obuhvaćaju mnoge oblike seksualnog nasilja koji su teži od seksualnog uznemiravanja, a prema postojećim zakonima još ne ulaze u kategoriju silovanja. Obuhvaćaju neželjena seksualna ponašanja iznuđena primjenom sile i/ili prijetnji, a uključuju fizički dodir s nasilnikom – neželjeni i prisilni dodiri intimnih dijelova tijela, seksualne aktivnosti izmanipulirane lažima, prijetnjama, pritiskom te prisiljavanje na masturbaciju.
- c) silovanje je najteži oblik seksualnog nasilja koji uključuje prisilnu vaginalnu, analnu i/ili oralnu penetraciju penisom, drugim dijelom tijela i/ili objektima. Ubraja se među izuzetno teška i traumatska iskustva s teškim posljedicama za žrtve. S obzirom na počinitelja možemo razlikovati silovanje kao sastavni dio obiteljskog nasilja (silovanje u braku), silovanje u vezama/»na spoju«, silovanje nepoznate osobe, grupno silovanje, silovanje u oružanim sukobima i ratu. Osim ubojstva, silovanje je najozbiljnije nasilje nad tijelom osobe jer oduzima žrtvi fizičku i emocionalnu autonomiju, slobodu i privatnost.

Seksualno uznemiravanje i napastovanje su kaznena djela prema *Kaznenom zakonu Republike Hrvatske* (Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, Glava šesnaesta (XVI.), Kaznena djela protiv spolne slobode).

U ovoj *Politici i protokolu vezanim uz seksualno uznemiravanje* (u daljnjem tekstu: Politika Instituta), pojam seksualno uznemiravanje široko se koristi i smatra se oblikom diskriminacije koja uključuje fizičko, verbalno ili neverbalno ponašanje seksualne prirode. Stoga u ovoj Politici Instituta pojam seksualnog uznemiravanja obuhvaća pojam seksualnog zlostavljanja kao namjernog seksualnog kontakta, kojeg karakterizira uporaba sile, prijetnje, zastrašivanje, zlouporaba ovlasti, a u kojem žrtva nije dala ili ne može dati svoj pristanak; uključuje silovanje i neželjeni spolni kontakt ili pokušaje izvršenja ovih djela.

INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU

Seksualno uznemiravanje može uključivati jedan ili više incidenata i radnji. Primjeri ponašanja koji predstavljaju seksualno uznemiravanje uključuju, ali nisu ograničeni na:

Fizičko ponašanje:

- neželjeni fizički kontakt, uključujući tapšanje, štipanje, draganje, ljubljenje, grljenje, milovanje ili neprikladno dodirivanje;
- fizičko nasilje;
- silovanje;
- korištenje prijetnji ili nagrada u vezi s poslom za traženje seksualnih usluga.

Verbalno ponašanje:

- komentari o nečijoj seksualnoj orijentaciji, rodnom identitetu ili seksualnosti;
- povredljivi ili ponižavajući komentari na izgled pojedinca, godine, privatni život itd.;
- seksualni komentari, priče i šale;
- seksualno udvaranje/zavođenje;
- ponavljani i neželjeni društveni pozivi na sastanke ili fizičku bliskost;
- uvrede na temelju spola pojedinca ili rodnog identiteta;
- paternalističke primjedbe/"obraćanje s visoka";
- slanje seksualno eksplicitnih poruka.

Neverbalno ponašanje:

- prikaz seksualno eksplicitnog ili sugestivnog materijala;
- seksualno sugestivne geste;
- zviždanje;
- zurenje/buljenje.

Svatko može biti žrtva seksualnog uznemiravanja. Seksualno uznemiravanje može se pojaviti u interakcijama i odnosima između žena i muškaraca, žena i žena, muškaraca i muškaraca. Ono što je bitno je da je seksualno ponašanje neželjeno i nepoželjno od strane osobe prema kojoj je takvo ponašanje usmjereno.

STAV INSTITUTA

Institut prepoznaje seksualno uznemiravanje u Institutu i povezano s aktivnostima Instituta kao potpuno neprihvatljivo ponašanje. Svi incidenti bit će shvaćeni vrlo ozbiljno, a pritužbe će se odmah razmatrati. Iako se mnogi slučajevi seksualnog uznemiravanja mogu riješiti neformalno, seksualno uznemiravanje

INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU

može rezultirati disciplinskim mjerama protiv pojedinca. Žrtve seksualnog uznemiravanja potiču se da prijavljuju incidente Ovlašteniku ravnatelja za primanje i rješavanje pritužbi vezanih uz zaštitu dostojanstva radnika (u daljnjem tekstu, Ovlaštenik). Zbog posebne osjetljivosti pritužbi na seksualno uznemiravanje i njihovih posljedica, povjerljivost je od najveće važnosti i čuvat će se kad god je to moguće. Međutim, Institut ima obvezu zaštititi i podnositelja pritužbe i širu zajednicu Instituta (uključujući i navodnog uznemirivača). Oni koji sudjeluju u rješavanju pritužbi na seksualno uznemiravanje otkrit će informacije samo kada je to apsolutno potrebno, a podnositelj pritužbe bit će konzultiran prije nego što se bilo kakvo otkrivanje podataka dogodi. Podnošenjem pritužbe ili pružanjem dokaza kao svjedok incidenta seksualnog uznemiravanja, pojedinac može izazvati kritiku i neprijateljstvo, no Institut će pružiti punu podršku kako bi te osobe zaštitio od viktimizacije ili osвете. Institut će provoditi politiku nulte tolerancije za bilo koji oblik prijetnji, zastrašivanja ili bilo kojeg drugog oblika odmazde protiv pojedinca koji je podnio pritužbu ili pružio podatke u prilog pritužbi. Institut će poduzeti razumne i odgovarajuće mjere potrebne za sprječavanje oblika odmazde te će na njih odgovoriti u skladu sa svojom primjenjivom politikom i propisima. Lažne optužbe za seksualno uznemiravanje predstavljaju slične osnove za disciplinske mjere.

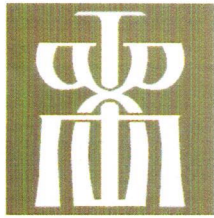
PRIJAVLJIVANJE INCIDENTA I PROCEDURE PRITUŽBI

Institut potiče žrtve seksualnog uznemiravanja da prijave sve slučajeve seksualnog uznemiravanja bez obzira na identitet ili radno mjesto počinitelja. Pojedinci koji vjeruju da su bili žrtva takvog ponašanja potiču se da prvo obavijeste počinitelja da je njegovo ponašanje nepoželjno i zatraže da se prekine (osobno rješavanje). Ako je pojedincu neugodno suočiti se s počiniteljem, ili ako se isto ili slično ponašanje nastavi, pojedinac bi trebao prijaviti slučaj Ovlašteniku.

Nakon što primi takvu pritužbu, Ovlaštenik će odmah zabilježiti datume, vrijeme i činjenice incidenta, utvrditi stajalište žrtve o tome kakav ishod želi postići, osigurati da žrtva razumije Institutske procedure za rješavanje pritužbi te raspraviti i dogovoriti sljedeće korake. Ovlaštenik će voditi povjerljivu evidenciju svih rasprava, poštivati izbor žrtve te osigurati da žrtva razumije da može podnijeti pritužbu i izvan Instituta putem relevantnog hrvatskog pravnog okvira. Dvije su vrste procedura pritužbi: neslužbene i službene radnje. Institut se nada da će se pritužbe moći riješiti putem osobnog rješavanja ili neslužbenih radnji. U slučaju da žrtva podnese neslužbenu pritužbu i nije zadovoljna njezinim ishodom, može podnijeti i službenu pritužbu.

Neslužbena pritužba i procedura

Neslužbene radnje predviđaju sudjelovanje Ovlaštenika u rješavanju situacije. Ovisno o okolnostima slučaja, Ovlaštenik može istražiti navode ili poduzeti radnje koje mogu uključivati ili sastanak između podnositelja pritužbe i navodnog uznemirivača ili pristupanje objema stranama

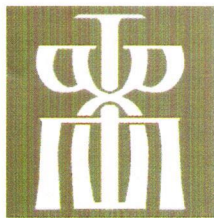
INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU

– podnositelju pritužbe i navodnom uznemirivaču – zasebno. Podnositelj pritužbe i navodni uznemirivač mogu zatražiti da na sastanku bude prisutan kolega, prijatelj i/ili mentor u slučaju asistenata i poslijedoktoranada. Ove neslužbene radnje ne mogu same po sebi rezultirati daljnjom službenom unutarnjom istragom ili disciplinskom mjerom, nego im je cilj olakšati lokalno donošenje rješenja. Svim intervjuiranim bit će naglašena važnost povjerljivosti i od svih će se strogo zahtijevati da o pritužbi ne razgovaraju s kolegama. Kršenje povjerljivosti može dovesti do toga da Ovlaštenik preporuči disciplinske mjere.

Službena pritužba i procedura

U slučaju gdje osobno ili neslužbeno rješavanje nije prikladno (zbog ozbiljnosti navoda ili zbog nastavka nedoličnog ponašanja), ako neslužbeno rješavanje nije zatraženo ili ako je ishod bio nezadovoljavajući, tada se Ovlašteniku može podnijeti službena pritužba. Sve pritužbe moraju se prijaviti i riješiti u razumnom roku. Samo u iznimnim okolnostima će se službena pritužba razmatrati više od tri mjeseca nakon posljednjeg incidenta navodnog uznemiravanja. Podnositelj žalbe treba voditi evidenciju o događajima i navesti dokaze o činjenicama (pisma, mailovi, svjedoci). Ove službene radnje predviđaju sudjelovanje Etičkog povjerenstva Instituta i Ovlaštenika u rješavanju situacije. Etičko povjerenstvo kojim predsjedava predsjednik u pratnji Ovlaštenika, pritužbe će istražiti na neovisan i objektivan način. Uloga Etičkog povjerenstva je da utvrdi ima li dovoljno dokaza koji potkrepljuju pritužbu ili je pritužba neutemeljena. I podnositelj pritužbe i navodni uznemirivač mogu biti u pratnji kolege, prijatelja i/ili mentora u slučaju asistenata i poslijedoktoranada. Niti podnositelj pritužbe, niti navodni uznemirivač neće morati ponavljati uznemirujuće ili neugodne detalje više nego što je potrebno. Svim intervjuiranim bit će naglašena važnost povjerljivosti i od svih će se strogo zahtijevati da o pritužbi ne razgovaraju s kolegama. Kršenje povjerljivosti može dovesti do toga da Ovlaštenik preporuči disciplinske mjere. U slučaju da se utvrdi da je pritužba osnovana, predmet može biti upućen na daljnje disciplinsko postupanje.

Poteškoće u definiranju ponašanja koje predstavlja seksualno uznemiravanje ne bi trebale sprječavati pojedince da s kolegom, nadređenim ili Ovlaštenikom raspravljaju o ili ulože pritužbu na ponašanje koje im stvara nelagodu. Međutim, treba biti prepoznato da je svačija osobna odgovornost ograničiti javnu raspravu o navodima o seksualnom uznemiravanju jer to može otežati postizanje zadovoljavajućeg i pravednog rješenja.

INSTITUT ZA ANTROPOLOGIJU

SPORAZUMNI ODNOSI

Ova Politika Instituta izričito ne zabranjuje romantične i seksualne odnose među zaposlenicima. Međutim, čak i kad su obje strane pristale na takve odnose, ti odnosi i dalje mogu izazvati ozbiljnu zabrinutost u pogledu valjanosti pristanka, sukoba interesa i nepravednog postupanja prema drugima. Radi se o sporazumnim odnosima između mentora i asistenta ili poslijedoktoranda, ali i o sporazumnim odnosima među znanstvenicima i/ili drugog osoblja, odnosno radi se o odnosima u kojima jedna strana ima ili može imati određena ovlaštenja nad drugom. Kada pojedinac ima bilo kakvu profesionalnu odgovornost za akademski uspjeh i/ili profesionalnu budućnost drugog pojedinca, međusobno sporazumni odnosi mogu predstavljati povredu profesionalne etike i odgovornosti. Slično kršenje može se dogoditi u hijerarhijskom radnom odnosu. U svim takvim slučajevima sporazumnih romantičnih ili seksualnih odnosa potiče se prijavljivanje veze Ovlašteniku, a kako bi se napravila objektivna reorganizacija posla i rada. Prijavljivanje veze se potiče kako bi se izbjegao sukob interesa bez namjere da se povrijedi privatnost pojedinaca te će Ovlaštenik te podatke držati u tajnosti.

ZAVRŠNE ODREDBE

Ova Politika Instituta objavljena je na mrežnoj stranici Instituta. Ova Politika Instituta napisana je na hrvatskom i engleskom jeziku, a hrvatska verzija smatra se izvornom.

dr. sc. Saša Missoni, ravnatelj

